

Stichting tot behoud van erfgoed rond Kerst-Nederland

Beleids- en actieplan 2023 – 2027

1. Inleiding

1.1. Aanleiding.

Op 18 augustus 2010 werd de Stichting tot behoud van erfgoed rond Kerst – Nederland (StiBEROK) opgericht.

De Stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel voor Centraal Gelderland onder nummer 50714074.

De Belastingdienst heeft met ingang van 5 november 2010 de stichting aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) onder nummer 822901729

1.2. Korte historische schets.

In 1994 heeft een aantal verzamelaars van kerstgroepen en bouwers van kerstgroepen en kerstfiguren de vereniging Vrienden van de Kerstgroep Nederland opgericht. Zij delen hun interesses in dit cultureel erfgoed en hebben de belangstelling hiervoor de afgelopen jaren behoorlijk zien toenemen. Op dit moment heeft de vereniging ... leden. De vereniging is met een aantal zusterverenigingen in andere Europese landen, Argentinië en de Verenigde Staten van Amerika aangesloten bij de Universalis Foederatio Praesepistica (UN-FOE-PRAE), met haar zetel in Rome.

Jaren geleden heeft de vereniging enkele kerstgroepen aangeboden gekregen en leden hebben bij de vereniging geïnformeerd of deze na hun overlijden geïnteresseerd zou zijn in de verwerving van hun verzameling. Het bestuur van de vereniging heeft in 2007 een commissie ingesteld om alle aspecten van deze ontwikkeling te onderzoeken en kwam na discussie in haar ledenvergadering tot de slotsom dat dit binnen de huidige structuur en werkwijze van de vereniging moeilijk bleek in te passen. Er werd een commissie ingesteld met de opdracht te onderzoeken of de oprichting van een stichting die de bewaking van erfgoed rond de kerst als hoofddoelstelling moest hebben, de oplossing van deze problematiek dichterbij kon brengen. Deze commissie kwam in 2009 en het voorjaar van 2010 enige malen bijeen en heeft de oprichting van deze stichting voorbereid.

De vijf leden van de commissie bleken bereid als eerste stichtingsbestuur aan te treden.

Op 18 augustus 2010 werd ten overstaan van notaris P.M. Vinke te Veenendaal de stichtingsakte verleden.

Op 15 november 2014 werd in de Algemene Leden Vergadering van de Vereniging “Vrienden van de Kerstgroep” – Nederland een motie aangenomen. Deze motie stelde dat alle door de vereniging verkregen objecten en te verkrijgen objecten aan de stichting vervallen.

1.3. Missie.

De missie van de Stichting luidt: Het behoud van erfgoed rond kerst en de kennis daarover in Nederland. Deze missie zal hieronder worden vertaald in de doelstellingen die de Stichting wil verwezenlijken.

De identiteit van de Stichting is in sterke mate beïnvloed door de leden van de Vereniging “Vrienden van de Kerstgroep”- Nederland, maar onderscheidt zich daar toch duidelijk van, omdat het verzamelen en zelf tentoonstellen niet tot de eigen doelstellingen behoren.

Bovendien is er geen sprake van een actieve, maar vooral een passieve verwerving van dit erfgoed.

Dit is het vierde beleidsplan van de Stichting voor de periode 2023–2027; het geeft richting aan de activiteiten van de Stichting in de komende jaren. De pijlers waarop dit beleidsplan steunt zijn:

- De zorg voor een gezonde financiële basis;
- De zorg voor goede faciliteiten en infrastructuur;
- Aandacht voor samenwerking en publiciteit;
- Aandacht voor vrijwilligers die de activiteiten uitvoeren.

2. Doelstellingen.

2.1 Strategische doelstellingen.

Ingevolge de oprichtingsstatuten van de Stichting heeft deze als (strategische) doelstellingen geformuleerd:

- a. het bevorderen van behoud van kerstgroepen en aanverwante objecten, alsmede van met de kerst verbonden gebruiken in het algemeen als waardevol materieel en immaterieel erfgoed;
- b. het bevorderen en overdragen van kennis omtrent dit erfgoed

Deze doelstellingen laten op zich een vrij ruime interpretatie toe. Dit ligt ook voor de hand aangezien de aandacht voor de kerst in de tijd gezien zich niet beperkt tot de beide Kerstdagen. In meer religieuze zin begint de (voorbereiding van) de kersttijd al met de Adventsperiode en eindigt zelfs ruim na het bekende

Driekoningenfeest met Maria Lichtmis op 2 februari van het volgende jaar.

Bekende objecten die de geboorte van Christus markeren zijn de kerststal met haar figuren, maar ook talrijke andere voorwerpen zoals kerstkaarten en kerstpostzegels, en de kerstboom met haar vele versieringen spreken nog steeds aan.

Gebruiken verschillen vaak van streek tot streek, evenals uitingen zoals muziek en liederen, verhalen, literatuur en specifieke gebruiken die vaak van generatie op generatie zijn overgedragen. In de internationale literatuur is nog steeds veel aandacht voor het kerstfeest en alle wat zich daarom heen beweegt. In Nederland is er ook behoorlijk wat beschreven maar een systematische aandacht is duidelijk onderbelicht. De Stichting wil mede een platform zijn om dit manco op te vullen en in samenwerking met andere geïnteresseerden zoeken naar betere vormen van vastlegging, behoud en verspreiding van deze kennis en ervaring.

2.2. Operationele doelstellingen.

Ook hiervoor is aansluiting gezocht bij de oprichtingsstatuten:

- a. het stimuleren van belangstelling voor dit erfgoed;
- b. het doen tentoonstellen van dit erfgoed;
- c. het werven van fondsen voor aanschaf, behoud, onderhoud en restauratie van dit erfgoed;
- d. het beheren en in standhouden van dit erfgoed.

Bij de eerste operationele doelstelling onderscheidt de Stichting zich ook duidelijk van de vereniging, immers die belangstelling en bekendheid vergroot de kansen op behoud, zonder dat men tot de kring van verzamelaars wil behoren.

Aanvankelijk was er binnen de vereniging een groep leden sterk geporteerd voor het ontwikkelen van een eigen museale functie, al dan niet binnen de structuur van deze Stichting. Nadrukkelijk is gekozen voor het niet ontwikkelen van een eigen museum, maar ook niet uit te sluiten dat een verworven collectie in het algemeen belang kan worden getoond of tijdelijk in bruikleen gegeven. Hiervoor zijn binnen Nederland voldoende mogelijkheden.

Fondsenwerving (hierover later meer) is belangrijk voor de realisatie van de doelstellingen van de Stichting. Uitgangspunt is vooralsnog dat verzamelingen of objecten om niet aan de Stichting worden overgedragen, aangezien zowel behoud, als onderhoud en restauratie behoorlijke kosten met zich meebrengen. Dit geldt ook voor het beheren en in standhouden van het erfgoed.

3. Collectiebeleid.

3.1. Algemeen.

Op voorhand is geen beperking aangegeven, uitgaande van de ruim beschreven doelstellingen. In eerste instantie richt de Stichting zich op het behoud van kerstgroepen en kerststallen en andere aan de kerst gerelateerde objecten die zich binnen Nederland bevinden, dan wel een Nederlandse oorsprong hebben.

Zoals al eerder aangegeven richt de Stichting zich niet op een actieve verwerving (zij sluit dit overigens in de toekomst niet uit), maar reageert vooral op een aan haar gedaan aanbod. Daarbij wordt veel verwacht van de leden van de vereniging "Vrienden van de Kerstgroep" - Nederland, c.q. hun verwanten.

3.2. Collectievorming.

Uitgaande van een passieve rol van de Stichting kan weinig invloed worden uitgeoefend op de aard van het aanbod. Gelet op de beperkingen in depotruimte en menskracht zullen heldere criteria worden ontwikkeld gerelateerd aan de toegevoegde waarde voor het erfgoed. Mede om die reden zal schenking aan de Stichting regel zijn en zal bruikleen slechts in uitzonderlijke gevallen worden geaccepteerd. In voorkomende gevallen zal direct naar een erkend en geregistreerd museum worden verwezen. Ook zal vooraf duidelijk zijn dat objecten die voor het erfgoed geen of slechts een beperkte waarde hebben, niet in de collectie zullen worden opgenomen en waar nodig afgestoten.

3.3. Collectiebeschrijving.

Een digitale beschrijving en fotografie van in de collectie opgenomen objecten is absolute noodzaak. Gelet op de te verwachten werkzaamheden voor de Stichting, zal aan mogelijke donoren (indien bekend) worden aangegeven dat een goede beschrijving vooraf van de aan te leveren objecten essentieel is. Waar mogelijk worden geïnteresseerden gericht geadviseerd. Bij de beschrijving en registratie wordt waar mogelijk aansluiting gezocht bij systemen die in de wereld van musea en documentatiecentra gebruikelijk zijn.

3.4. Collectiebeheer.

In het verlengde van beschrijving en registratie vindt het beheer van de verworven objecten plaats. Om hierin op adequate wijze te kunnen voorzien moeten randvoorwaarden worden vervuld die in het hoofdstuk Bedrijfsvoering worden uitgewerkt.

Uit collectiebeheer vloeien zeer gevarieerde werkzaamheden voort zoals onderzoek naar herkomst en productie, vaststellen van compleetheid, beschadiging en noodzaak tot reparatie/restauratie, vaststelling van de (verzekerde) waarde, bepaling van de voorwaarden voor de opslag (o.a. klimatologische omstandigheden) en aanvulling van de beschrijving en registratie.

3.5. Kennisbank.

Uitgaande van de tweede strategische doelstelling moet gericht worden geïnvesteerd in het vastleggen van kennis, alvorens deze kan worden overgedragen. Veel kennis is al vastgelegd en wordt via de website beschikbaar gesteld zoals:

- Merktekens op gipsen beelden,
- Kerstvoorstellingen in en op gebouwen in Nederland
- De kerstgroep verbeeld in de tijd
- Kerstboekenlijst
- Kerstvoorstellingen in musea wereldwijd
- Tradities rond kerst
- Wetenswaardigheden.

Deze bestanden worden zo nodig aangepast, bijgewerkt of aangevuld. De verwerving van literatuur, boeken etc. rond dit erfgoed zal daarom prioriteit blijven houden. Binnen de vereniging "Vrienden van de Kerstgroep" - Nederland en de internationale federatie is ook veel kennis bij leden aanwezig, die waar mogelijk, beschikbaar zou moeten zijn voor de Stichting. Het opstellen van een lijst met experts en het fungeren als kennis- en deskundigheidsmakelaar verdient om die reden aanbeveling.

3.6. Informatie en publicatie.

De informatie over de doelstellingen en activiteiten van de Stichting is van groot belang. Via de website, het tijdschrift van de Vereniging "Vrienden van de Kerstgroep" – Nederland, "De Kerstgroep" en een mogelijke nieuwsbrief voor donateurs, samenwerkingspartners en geïnteresseerden spelen daarbij een belangrijke rol. Ook gerichte presentaties voor relevante doelgroepen kunnen van grote waarde zijn.

Publicaties over verworven objecten zijn belangrijk om het bestaansrecht en de toegevoegde waarde van de Stichting te onderstrepen. Aan de verplichte publicatie van jaarverslagen ook financieel wordt voldaan.

3.7. Onderzoek en educatie.

In veel gevallen moet nader onderzoek plaatsvinden naar o.a. herkomst, productie en andere bijzonderheden van verworven objecten. Ook in die gevallen is samenwerking met deskundige

partners vaak essentieel om tot resultaat te komen. De uitkomsten van onderzoek kunnen weer in de kennisbank worden opgenomen en eventueel gepubliceerd.

Het uitdragen van kennis en ervaringen door middel van lezingen, exposities, website en multimedia zal binnen de mogelijkheden van de Stichting en in samenwerking met partners verder worden ontwikkeld en / of worden uitgebouwd.

Er zijn twee klankbeelden gemaakt in samenwerking met het Heiligenbeeldenmuseum Kerk op de Kranenburg:

- Driekoningen wat een wereldfeest
- Hoe kwam de kerstgroep in Nederland.

Deze zijn bijna uitverkocht maar worden zo mogelijk vertoond in het Heiligenbeeldenmuseum.

3.8. Samenwerking.

Binnen het specifieke erfgoedgebied van de Stichting is een nauwe samenwerking met partners op dit terrein geboden. In eerste instantie richt de samenwerking zich op de vereniging "Vrienden van de Kerstgroep"- Nederland en haar leden, alsmede de zusterverenigingen binnen Europa. Het Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed en de werkgroep 3KZ (Driekoningen zingen) Tilburg, het Heiligenbeeldenmuseum Kerk op de Kranenburg, Catharijneconvent Utrecht, Kerkfotografie, Data bank ANP, redacties van bladen en tijdschriften.

Daarnaast is contact met erfgoedinstanties, musea en kerkelijke organisaties van belang. Onderzoek naar mogelijke samenwerkingspartners zal moeten blijven plaatsvinden.

4. Bedrijfsvoering.

4.1. Fondsenwerving.

Het bestuur zal activiteiten moeten blijven ontplooiën om eigen fondsen te verwerven. De wijze waarop middelen worden verkregen zijn in een reglement vastgelegd. De te verwachten uitgaven worden gerelateerd aan dit beleids- en actieplan en vastgelegd in een meerjarenbegroting. Het behoud van de zgn. ANBI-status is van belang om giften en donaties binnen te halen.

4.2. Vermogensbeheer.

Naast de te verwerven financiële middelen zullen ook de geschonken objecten (waarvan de waarde in geld kan worden uitgedrukt) tot het vermogen gaan behoren.

Ten behoeve van onderhoud en restauratie zal een voorziening worden gevormd volgens nader op te stellen regels.

4.3. Depotruimte.

De huidige opslagruimte Alphen a/d Rijn is centraal gelegen en toekomst bestendig. Gescheiden opslag van boeken, tijdschriften en andere informatiedragers heeft de voorkeur.

4.4. Veiligheid.

De opgeslagen collectie is afdoende tegen brand en diefstal/inbraak beveiligd.

4.5. Automatisering.

Voor de binnen de Stichting en bestuur te gebruiken systemen wordt zoveel als mogelijk is aansluiting gezocht binnen het bestaande MS-Officepakket (Word/Excel/Publisher), terwijl voor de registratie van de collectie bezien wordt welk veel gebruikt systeem binnen musea en documentatiecentra voor ons doel de voorkeur verdient. Van alle bestanden zullen back-ups worden aangelegd. De website wordt in eigen beheer onderhouden. Daarop is een AVG verklaring geplaatst.

4.6. Organisatie en menskracht.

In een bestuursvergadering zullen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden nader worden verdeeld en vastgelegd en er is een rooster van aftreden worden vastgesteld.

De uitgangspunten van de Code Cultural Governance zijn voor het bestuur een leidend beginsel. De wenselijkheid voor het instellen van commissies wordt nader bezien en eventueel in een reglement vastgelegd. De organisatie werkt uitsluitend met vrijwilligers. Ook vrijwilligers hebben recht op vergoeding van de door hen in hun functie gemaakte kosten. Naast het bestuur zijn er vrijwilligers nodig voor:

- Collectievorming;
- Collectiebeheer;
- Kennisbank en het verzorgen van presentaties;
- Tentoonstellingen;
- Fondsenwerving

Het bestuur beziet regelmatig de mogelijkheden van deskundigheidsbevordering voor bestuursleden en vrijwilligers.

4.7. Verzekeringen.

Vooralsnog worden de verkregen objecten niet verzekerd in verband met de daaraan verbonden kosten. Bij schade is het veelal niet mogelijk de verworven objecten te vervangen.

5. Actiepunten.

De actiepunten uit de periode 2019-2023 zoals; Commissievorming, versterking doelgroep, erfgoedstatus en meerjarenbegroting zijn door omstandigheden blijven liggen. Maar blijven staan voor de periode 2023-2027

5.1. Commissievorming.

De instelling van de drie onder 4.6. genoemde commissies wordt sterk aanbevolen. Iedere commissie staat onder leiding van een bestuurslid van de Stichting. Het verdient aanbeveling om voor de bemensing ook buiten het netwerk van de Vrienden van de Kerstgroep te zoeken. In elke commissie zal minimaal één bestuurslid zitting hebben.

5.2. Versterking doelgroep.

Aansluiting zoeken bij andere kerst gerelateerde instellingen of musea.

5.3. Aanvraag erfgoedstatus.

Nader onderzoek naar de mogelijkheden voor het aanvragen van een erfgoedstatus heeft aangetoond dat het verkrijgen van een status erg moeilijk is en het behouden van zo'n status de nodige energie zal vragen. Gipsgieten en Het Driekoningenzingen hebben inmiddels deze status. Binnen de UN-FOE-PRAE wordt gekeken of de Kerstgroep tot cultureel erfgoed kan worden bestempeld als UNESCO cultureel erfgoed. Ook de Vlaamse federatie in België heeft al het nodige werk verricht.

5.4. Meerjarenbegroting

De penningmeester stelt in aansluiting op de begroting voor het boekjaar 2023 een meerjarenbegroting voor de beleidsperiode 2023-2027 op, een en ander in lijn met het vastgestelde beleids- en actieplan.

Versie: november 2023